

Avrupa Birliği Projelerinde Bilişim Teknolojileri Bileşenleri

Bu makalemizde, AB Projeleri dnyasında, Bilişim Teknolojileri bileşenlerinin uygulama alanında defalarca yer almış Berk Cengiz'in AB Programları, Projeleri ve Bilişim Teknolojileri üzerine son 5 seneki tecrübelerinin geri bildirimlerini aldım ve neleri daha iyi yapabiliriz diye sordum kendisine.

Türkiye 'de uygulanmakta olan Avrupa Birliği (AB) projelerinin olmazsa olmazlarından biri Bilişim Teknolojileri (BT) bileşenleridir. 2004 yılında AB projelerinde uzmanlık macerama başladığım ilk projemde yapmam gereken bir "web portal" iken, 2012 yılında geldiğimiz noktada artık Doküman Yönetim Sistemleri (DMS) ya da Yönetim Bilişim Sistemleri (MIS) kodlar olduk. Cümleye tekil şahıs başlayıp, çoğul bitirmemdeki mesaj da için geldiği boyutları sergiler nitelikte; bu iř artık çok ciddi bir ekip çalışması gerektiriyor.

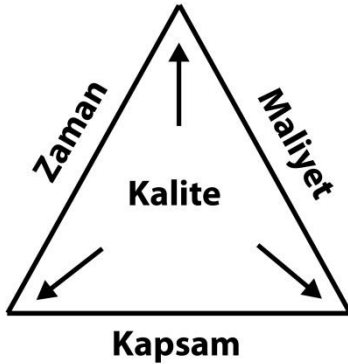
AB projeleri ihale sürecinde BT ile ilgili işlerin tanımı ilk olarak "Terms of Reference" (ToR) adlı dokümanda karşımıza çıkıyor. Buradaki süreç, ihale teklifini yazmakta bir arkadaşın heyecanlı bir şekilde bize gelmesiyle başlıyor.

"Burada 'make a database' (bir veritabanı yapılacak) yazıyor? Nasıl olacak bu? Siz yazabilir misiniz bu kısmı?"

Yazarız da, eviriyoruz çeviriyoruz 50 sayfalık dokümanda "Make a database" den başka elle tutulur bir şey yok! Tamam bir veritabanı yapalım da, nasıl?

Bu bahsettiğim durum maalesef zaman zaman çeşitli projelerde karşımıza çıkıyor. AB 'nin bize göre daha katı bürokratik kuralları nedeniyle, faydalanıcı kurumlar mevcut altyapılarından ya da beklentilerinden açıkça bahsedemiyorlar. Ayrıca kurumun ihtiyacı olan yazılımı belirleyen parametreler, ihale süreci tamamlanıp bir konsorsiyum projeyi uygulamaya başladığında zaten neredeyse 2-3 yaşına basmış oluyor. Yani aslında faydalanıcı kurumlar ihtiyaçlarını belirlerken, planlarını daha sonraki senelere göre yapmak durumunda kalıyorlar. Hatta bazı durumlarda kurumlar ihale sonuçlanmadan önce ihtiyaçları olan yazılımı önceden kendi kaynaklarıyla bitirebiliyorlar.

şu ana kadar bahsettiklerim bir durum tespitinden ibaret. Mevcut işleyişi ve bürokrasinin hızını değiştirmeyeceğimize göre, elimizdeki parametreler dahilinde ne tür iyileştirmeler yapılabilir diye konuşmak gerekiyor.

Yeri gelmişken, proje yönetiminin meşhur "Kapsam" üçgeninden de bu noktada bahsetmek lazım. Üçgenin özet mesajı şudur ve tüm BT projelerinde geçerlidir: "Zaman, Maliyet ve Kapsam dengesini kuramazsanız, Kaliteli iř yapamazsınız."

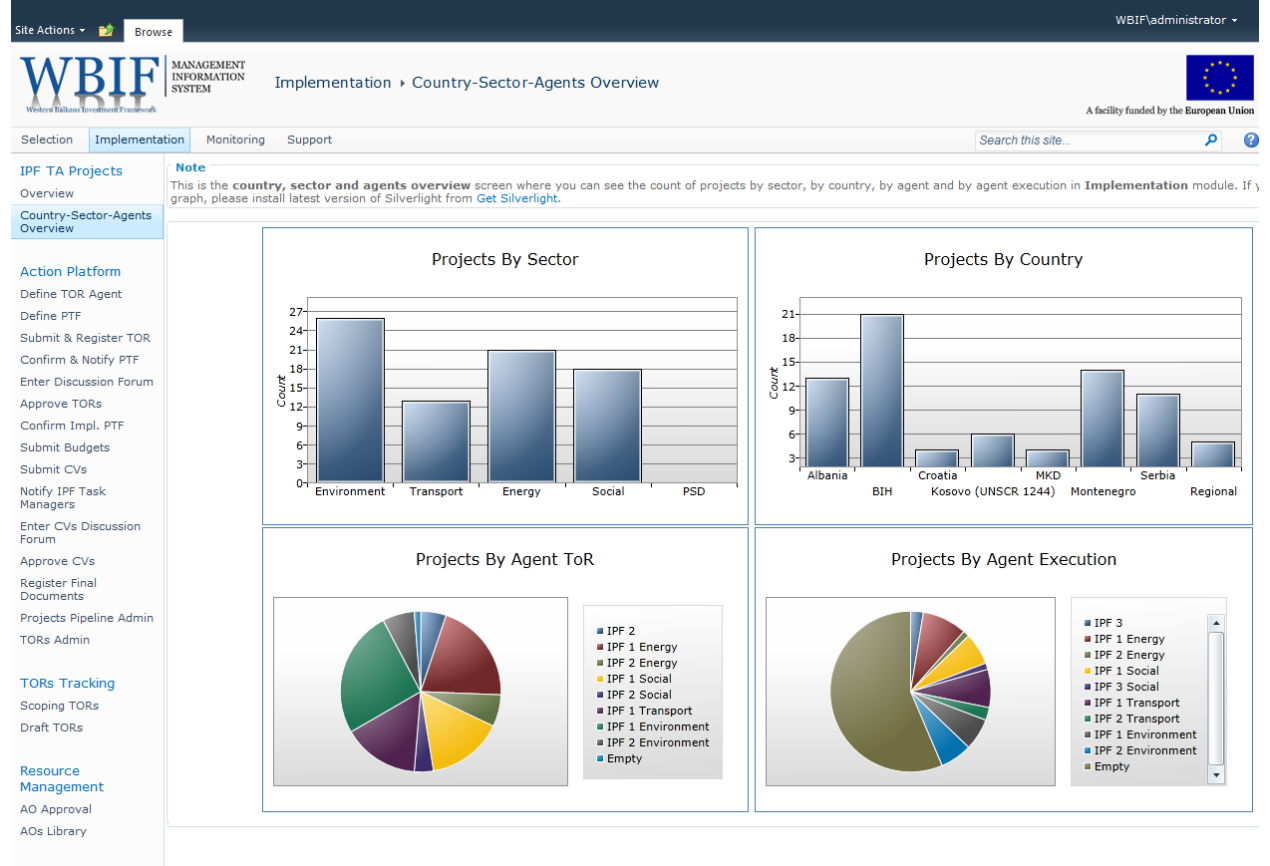
Bir AB projesinde faydalanıcı kurum beklentisini iyi anlatamıyorsa, yani ne istediğini tam olarak tanımlayamamışsa, iř daha başlamadan bitmiş demektir. Kapsam belli olmadan, harcayacağınız tek şey zaman ve paradır.

Bu noktada için sınırlarının belirlenmesinde BT ekibinin yönlendirici olması gerekiyor. "Ben burada yazılanı yaparım, gerisine de karışmam" yaklaşımı proje yönetimi açısından yanlıştır. Yani ToR yazıldıktan sonraki süreçte kurumda ne tür gelişmeler oldu, kurumun BT ihtiyaçları hala aynı mı, yazılım tam olarak ne çıktı verecek, bu

yazılımı kurumdan kimler sahiplenecek ve proje bittiğinde sürdürülebilirlik nasıl sağlanacak sorularının net cevaplar bulması gerekiyor.

Bu analiz sürecinde BT ekipleriyle ilk defa çalışan faydalanıcı kurumlar, sıklıkla karşılaştığımız bir eleştiri ile karşımıza çıkabiliyorlar; “O kadar uzun süre analiz yaptılar ki, hala programı göremedik”. Aslında analiz safhası ne kadar uzun sürerse, kodlama kısmı o kadar kısa sürüyor. Bunun zıttı olarak da kısa bir analiz sonrası hemen girişilen kodlama evresi ise hem kuruma hem de BT ekibine stres olarak geri dönmekte. Kaybedilen zaman ve para da cabası.

AB projelerinde uygulanan BT bileşenlerinin en büyük sıkıntısı genelde Kapsam oluyor, Zaman zaten sabit, bazı istisnalar dışında projenin yürütüleceği tarih aralığı belli, Maliyet ise zaten “timesheet” sistemi ile iyi kötü kontrol altına alınmış durumda, dolayısıyla aslında Kapsamın iyi tanımlanması ve ilgili analizlerin sağlıklı yapılması projeyi başarıya götüren en önemli faktör.

Resim 1: Western Balkans Investment Framework projesi MIS sistemi

Bir diğer önemli konu da sürdürülebilirlik. AB projelerinin BT kısımlarında genellikle bakım hizmetleri yer almıyor, Yani proje bitiminde yazılımın son haliyle faydalanıcı kurum başbaşa kalabiliyor. Gerçi iyi niyet çerçevesinde yıllar önce biten projelere bile halen karşılıksız destek veriyoruz ama yazılı bir şey yok. Gerçi bu konuda bir takım gelişmeler de yok değil, yakın zamandaki projelerde, proje bitiminden sonra 1 yıllık destek istendiğini görmeye başladık, ki bu olumlu bir gelişme.

Sürdürülebilirlikle ilgili olarak BT ekibinin faydalanıcı kuruma bir çıkış stratejisi de sunması gerekiyor. Felaket senaryolarında ne yapılacak, veritabanları ve ilgili uygulamalar nasıl kurtarılacak ya da yazılım yeni sunuculara nasıl taşınacak? Bununla ilgili detaylı dokümantasyonun kuruma mutlaka teslim edilmesi gerekiyor.

Yine önemli bir konu da kaynak kodlar meselesi. Bazı projelerde kaynak kodların kuruma teslim edilmediğini ya da teslim edilse de son halinin olmadığını görüyoruz. Buradaki diyalog şu şekilde gelişiyor: “Çok iyi bir yazılımcı

arkadaş vardı sizden önceki projede, gece gündüz çalıştı, bitirdi bizim MIS'i. Şimdi yeni isteklerimiz var, siz yapın lütfen.” Hay hay yapalım, kaynak kodlar nerde? “Arkadaşa ulaşamıyoruz, telefonunu açmıyor, siz sunucuya girip alamıyor musunuz?”. Bu diyalog zaten bir yazılımcının kabusudur. Başka bir yazılımcının yazdığı kodu çözmeye çalışarak kaybedilecek zaman, aslında neredeyse programı sil baştan yazmaya yetecek kadar zamanı alacaktır. Bu noktada kendi BT kapasitesine sahip olmayan kurumların, mutlaka dış yardım olarak, kaynak kodları kontrol ettirmesinde fayda var.

CSD/MIS CSD Project Monitoring Inform. Views: [Announcements](#) [Questions](#) [Change Requests](#) [Bi-Monthly Reports](#) [Monitoring Files](#) [Reports](#) [Calendar](#) [Files](#) [control panel](#) [reports](#) [logout](#)

Announcements

Filter: **All** Sender Target Sending Date Quick Find:

Announcements	Target	Sender	Date	Actions
CSD Makale 2 için Proje Resimleri Zehra Hanım selamlar, Bildiğiniz gibi, CSD'nin ikinci makalesinde sizin projenize de atıfta bulunuyoruz ve makale Rad...	To Single Project (Sent to "CSD/M/148" Project)	Didem Oflaz Communications Expert, PIMT	16/06/2009 11:26	View Reply Print
CSD Makale 2 için Proje Resimleri Özlem Hanım selamlar, Bildiğiniz gibi, CSD'nin ikinci makalesinde sizin projenize de atıfta bulunuyoruz ve makale Rad...	To Single Project (Sent to "CSD/U/091" Project)	Didem Oflaz Communications Expert, PIMT	16/06/2009 11:24	View Reply Print
Önemli - Proje etkinliklerinin tarafımıza bildirilmesi hk. Değerli Hibe Faydalanıcıları, Projelerinizde gerçekleştireceğiniz konferans, toplantı, festival, kapanış toplantısı g...	To All Projects (Sent to All Projects)	Didem Oflaz Communications Expert, PIMT	12/06/2009 11:56	View Reply Print
Addendum taleplerinin gönderilmesi ile ilgili Değerli Hibe Faydalanıcıları, Addendum taleplerinizi yaparken lütfen 3 isliak imzalı kağıt kopyayı tüm ekleriyle birli...	To All Projects (Sent To All Projects)	Gaye Erkan Grant Expert, PIMT	11/06/2009 18:54	View Reply Print

Listed Announcements : 403 , Showing Page : [1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) >

[New Announcement](#)

Questions

Filter: **New Questions** Answered Questions Category **All** Quick Find:

Category: **All Categories** Asked By: **All Users** Answered By: **All Answerers** Status: **All Statuses** Date Interval:

Questions	Project	Asked by	Date	Answered by	Date	Category	Status	Actions
Yeminli Mali Müşavir Değerli Yetkili /Aylin hn, Bugün (16.06.2009) MFİB'nden Kamran Bey'le telefon...	CSD/Y/058	Kamile Canbay Project Coordinator	16/06/2009 18:23	Gaye Erkan Grant Expert, PIMT	16/06/2009 18:48	Reporting	Answered (Unread)	View Reply Print
Eğitime Katılım-2 İyi günler, Proje bütçemizin seyahat bölümünde öngördüğümüz seyahat bedelleri...	CSD/Y/060	Duygu Bahçekapılı Project Coordinator	16/06/2009 17:37	Gaye Erkan Grant Expert, PIMT	16/06/2009 18:45	Project Implementation	Answered (Unread)	View Reply Print
Standart Form 1 Merhaba Aylin Hanım, Ekte, küçük değişiklik taleplerine ilişkin 2 adet Standa...	CSD/M/062	Ahmet Ertürk Project Coordinator	16/06/2009 16:52	Gaye Erkan Grant Expert, PIMT	16/06/2009 18:43	Other	Answered (Unread)	View Reply Print
3rd project coordination meeting Hello, I would like to propose a change in venue for the third project coordi...	CSD/U/044	Eritir Şkrelil Research Officer	16/06/2009 15:39	Gaye Erkan Grant Expert, PIMT	16/06/2009 18:40	Project Implementation	Answered (Unread)	View Reply Print
Yüz yüze bilgilendirme sayın Altuğ bey, Yüz yüze bilgilendirme ekibimin ödemesi tamamlanmadığından ö...	CSD/M/171	Aysun Sabur Project Assistant	16/06/2009 14:36	Aylin Ergen Monitoring Expert, PIMT	16/06/2009 15:30	Reporting	Answered (Unread)	View Reply Print

Listed Questions : 4082 , Showing Page : [1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) >

Resim 2: Civil Society Dialogue MIS sistemi

Bahsetmek istediğim bir konu da güvenlik meselesi. AB projelerinin neredeyse tamamında çevrimiçi ve web tabanlı yazılımlar geliştiriyoruz. Bunların arkasında duran veritabanları ise bazen kişisel bilgileri de içerebilen önemli veriler olabiliyor. Bu verilerin hacker saldırıları sonucunda sızması tabii ki istenmeyen bir durum, bu konuda da yazılım son aşamasına geldiğinde “Beyaz Şapkalı Hacker” uzmanlardan yardım almak ve yazılımın güvenliğini test ettirmek gerekiyor. Ancak bu güne kadar gördüğüm projelerde bu olmazsa olmaz bir konu olarak yer almıyor, bu konuyla ilgili olarak ulusal bilincimizin de artması gerekiyor.

Her ne kadar AB projeleri odaklı yazmaya çalışsam da aslında BT projelerinin genel sorunlarına ve muhtemel çözüm önerilerine değinmiş oldum ister istemez. Bu noktada Kapsam ve Sürdürülebilirlik kavramlarının önemini son bir kez vurgulamak isterim. İyi bir yazılım, proje bittikten 3 yıl sonra bile hala çalışan ve kullanılabilen yazılımdır ve unutulmamalıdır ki bir yazılım, içindeki verinin kalitesi kadar değerlidir. Dolayısıyla faydalanıcı kurumların da yazılımları BT ekipleri kadar sahiplenmesi gerekmektedir. Bir yıl sonra terkedilen/kullanılmayan yazılımların, kurum sayısı da göz önüne alındığında, ekonomiye ve BT sektörüne ciddi olumsuz etkileri vardır.

Bu noktadan hareketle AB Projelerinin fonlamasına Türkiye Cumhuriyeti'nin de katkı verdiğini hatırlatır, belki biraz da milliyetçi bir yaklaşımla, bu kaynakların verimli kullanılabilmesi, ülkemizin ve BT sektörünün gelişimine katkı verebilmesi için, proje yönetim metodlarının, sürdürülebilirlik çerçevesine hizmet edecek şekilde özenle uygulanması gerektiğinin altını çizmek isterim.

Herkese profesyonel proje uygulamaları, kaliteli çıktılar ve başarıyla sonuçlanan bilişim teknolojileri projeleri dileriz.